

ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ

೧

ನಾನು ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಬೆಳಕು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡದವಳಾಗಿದ್ದೆ. ಕಾರಣ ನನ್ನ ತಾಯಿ, ತಂದೆ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಸಹ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸಗಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ದಂಪತಿಗಳು ಜೋಡಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ಪುಣಯ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಬರುವಿಕೆ ಅವರನ್ನು ಬೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅಂಸರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಪುಣಯದ ಕಾವಿನ್ನೂ ಆರದಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯ್ತನದ ಭಾರ ಹೊರುವುದು ನಮ್ಮತಾಯಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವರೇ ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಿರಲಿ, ಬೇಡವಾಗಿರಲಿ ನಾನಂತೂ ಅವರ ಗರ್ಭ ಸರೋವರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದೆ.

ನಮ್ಮತಾಯಿ ತಂದೆ ಶ್ರೀಮಂತರಂತೂ ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನನ್ನು ಯಾವ ದಡ್ಡನೂ ಶ್ರೀಮಂತನೆಂದು ಆಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿಯಾದರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮತಾಯಿ ಆರು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಆಕೆಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವರು. ಅವರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯವರಾದ ಐದು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ತಾತ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದರು. ಈ ಆರನೆಯವಳನ್ನು ಯಾವನಾದರೂ ಸರಿ—ಕುಂಟನೋ, ಕುರುಡನೋ—ಗಂಡಾಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ—ಅವನಿಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ಕನ್ಯಾಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು.

ನಮ್ಮ ಐದು ಜನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲರೂ ನಮಗಿಂತ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಉಟ ನಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ನಮ್ಮ ತಾತನಿಗೆ ಮನೋಬಲ, ಧನಬಲವೆರಡೂ ಇದ್ದವು. ಗಂಡು ಹೆತ್ತ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೂ

ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಲೆಯುವ ದೇಹಶಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಕಡೆ ಸೇರಿ ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಇದ್ದ ಜೊರುಪಾರು ಆಸ್ತಿ ಹಣದಿಂದಾಗಿ ಮೂರು ಜನರ ಮದುವೆ ಸರಾಗವಾಗಿಯೇ ಆಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯವಳು, ಐದನೆಯವಳ ಮದುವೆಗಳು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತಾತ ಅವರಿವರಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಬೇಡಿ, ಕೈ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ ಅಂತೂ ಹೇಗೋ ದಾಟಿಸಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವೇ ಇನ್ನೂ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮದುವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ವಯಸ್ಸಾದ ತಂದೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳು. 'ಈ ಜನ್ಮ ಸಾಕವ್ವಾ, ಎಂದಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮ ತಾತನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ ನಂತರ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ:ವಧೂ ವೇಷ ತಾಳಿದರು.

ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ದೊಡ್ಡವರಾದ ದಿನ ನಮ್ಮ ತಾತ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಹಾರಾಡಿ ರೇಗಾಡಿದರಂತೆ. ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾದ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಸಂಭ್ರಮ ಹೇಳತೀರದು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಿಗೆ 'ವೀಣಾಪಾಣಿ'ಯ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಊರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದು ಆರತಿ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಆ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಸಿದ ಓಲಗದವರು ಆ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದವರಂತೆ.

ಅದೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ ನಮ್ಮ ತಾತ ಮಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದೊಂದು ಬಾಕಿಯಂತೆ.

‘ಈ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಏನು ಆತುರವಾಗಿತ್ತು ? ಇನ್ನೂ ಮದುವೆ ಸಹ ಆಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ವಯಸ್ಸಾದ ಮೇಲೆ ಹಾಳಾದೋಳು ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಹೋಗಲಿ ಗಂಡಾಗಿಯಾದರೂ ಹುಟ್ಟಬಾರದಾಗಿತ್ತೇ ? ನಾನು ಸತ್ತರೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕೋರು ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಲಿವರ್ ಖಾಯಿಲೆಯಾಗಿತ್ತಲ್ಲಾ ಆಗಲೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು’ ಎಂದು ಬೈದರಂತೆ.

ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬಂದ ಬಿಸಿ ಮಾತುಗಳವು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಅವರ ಬೈಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ತು ಗೋಳಾಡಿದರಂತೆ. ಮೂರುದಿನ ಊಟ ಸಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮಜ್ಜಿ ಗಂಡನಿಗೆ 'ಏನ

ನ್ಯಾಯ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿ ಮೂರು ದಿನದಿಂದ ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಅತ್ತಾ ಕೂತಿದೆ. ನಮಗೆ ಅವಳನ್ನು ಸಾಕೋಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೀನಾಮಾನಾ ಅಂದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಸುಶೀಲ ದೊಡ್ಡವಳಾದಾಗಲೂ ನೀವು ಹೀಗೆ ಆಡಿದಿರಾ ? ನಮ್ಮನೇಲಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕೂಂತ ಸುಬ್ಬಿಯೇನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದಳೆ ?' ಎಂದರಂತೆ.

ಆಗ ನಮ್ಮಜ್ಜ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಿಸಿ ನಂತರ ತಾವು ಊಟ ಮಾಡಿದರಂತೆ.

‘ಹುಂ! ಬಡವರ ಮನೇಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲೇಬಾರದು. ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಮೊದಲನೆಯವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡ’ ಎಂದುಕೊಂಡರಂತೆ ನಮ್ಮ ತಾತ.

ಆದರೆ ನಾನೇನೋ ಅವರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದೇನೆ. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಬಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ನಾನೇನೂ ಕನಿಷ್ಠ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲ. ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ಹಿರಿಯ ಪುತ್ರಿ. ಆದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಪಟ್ಟ ಸುಖ ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷ, ಆಸೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನಾನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲಕ್ಕೂ, ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗಿಂತಲೂ ವಯಸ್ಸಾದ ಮಗಳಿದ್ದಾಳೆ. ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ತಾಯಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ತಾತ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಯನ್ನಂತೂ ಎಲ್ಲೂ ಇಡರಂತೆ. ಆಕೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ ‘ಹುಷಾರಾಗಿದೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ, ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಸಪ್ಪೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದೀಯಾ ?’ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಆಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೆಮ್ಮಿದರೆ ‘ಯಾಕೆ ಕೆಮ್ಮುತ್ತೀಯ ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಆತಂಕಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಆಕೆ ಆಕಳಿಸಿದರೆ 'ಯಾಕೆ ಆಕಳಿಕೆ ? ಹುಷಾರಾಗಿದೀ ತಾನೆ?' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಹೀಗೆ ಕೂತಿದ್ದಕ್ಕೆ, ನಿಂತಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಬೇಸರ ಹಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಅಜ್ಜಿ 'ನಿಮ್ಮದ್ಯಾಕೋ ಎಲ್ಲಾ ಅತಿಯಾಯಿತು' ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನಂತರ ನಮ್ಮ ತಾತ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ನನ್ನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೇರೆ. ಆಗ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಮಾತ್ರ ತುಂಬಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯ. ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗ ತಂದೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಯಾರೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ಮಾತೇಕೆ—ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಸಹಿತ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕೆಲಸವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೈಮರೀ ಸ್ಕೂಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಎಂದ ಮೇಲೆ ವರಮಾನ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಮನೆಯ ಪಾಠಗಳನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ.

ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೇನೋ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಈ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದರು. ಆಕೆಗೆ ಹದಿನಾರು ತುಂಬಿ ದಾಗಿರಬಹುದು ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ತಾತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೇನೂ ಸುರಸುಂದರಿಯಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಾತ ಕುಬೇರನಲ್ಲ. ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮದುವೆಯ ಮಾತು.

ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದು ಸಲ ವಿನೋದವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಆಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದ್ದರು

'ನಾನೇನಾದ್ರೂ ಸುಖ ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇವರ ಕೈ ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ. ಅಪ್ಪನ ಮನೇಲಂತೂ ನನಗೆ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಮದುವೆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ. 'ಸುಬ್ಬೇಗನ್ನೂ ಮದುವೆ ಆಗಿಲ್ಲ, ದುಡ್ಡೆಲ್ಲಿಂದ

ತರಲಿ' ಅಂತ ಅಪ್ಪ ನನ್ನ ಬೈಯೋಕೆ, ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅಮ್ಮ ಅಳೋಕೆ. ಅಪ್ಪನ ಸಿಡುಕು ಮುಖ, ಅಮ್ಮನ ಅಳುಮುಖ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನನಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಸದ್ಯ ಇವರು ನನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವರು. ನಾನು ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ವರ್ಷ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಾವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತೇ ಹೋಗಿ ದ್ದೆನೋ ಏನೋ ? '

ನಾನು ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಕೆಗೆ 'ತನ್ನ ಮನೆ' ಎಂಬುದೊಂದಾದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನನ್ನ ಮನೆ ಇದು, ನಾನು ಒಪ್ಪು ಓರಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಕೈಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಸು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು—ಹೀಗೆ ಏನೇನೋ ಹಗಲುಗನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಆಗಮನ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹಿತವಾಗಿ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೈಲಿ ಕಾಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹಾಗೇ ಇದೆ ಎಂದಾಕೆ ತುಂಬಾ ನೊಂದುಕೊಂಡಳಂತೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೂ ಆಗ ತುಂಬಾ ದುಃಖ ವಾಯಿತಂತೆ

'ನಿಲ್ಲೋಕೆ ಒಂದು ನೆಲೆಯಾದ ಮೇಲಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು' ಎಂದು ಅವರೂ ಬಿಸಿಯುಸಿರು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ, ಕಾದ ಕೃದಯ ವನ್ನು ತಂಪು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗಿಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾನು ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡೆ.

ನಾನು ಹುಟ್ಟುವ ವೇಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅದು ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮೊದಲ ಬಾಣಂತನ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರೀತಿ ಯೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಕೆಗೆ ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗಿಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯಾದಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ತಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಎಂದೂ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತಾಯಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನಗಿಂತಲೂ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕವಳಾದ 'ಸುಬ್ಬಿ'ಯಲ್ಲಿ

ತಾತ್ಪರ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗೆ ಮದುವೆಯ ಯೋಚನೆ ಹಿಡಿಸಿದ್ದ ಈ ಸುಬ್ಬಿಯೆಂದರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ತಿರಸ್ಕಾರ. ತಂದೆಯ 'ಸುಬ್ಬಿ ಯಾಕಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿದಳೋ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ, ಇವಳಿಂದಾಗಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಜ್ಜನಿಗೂ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೀಗಿತಲೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚು. ಅವರು ಹೆಂಡತಿ ತೀರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವವರೆವಿಗೂ ಇದ್ದರು. ತಮಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಪೆನ್‌ಷನ್ನನ್ನು ಮಗಳ ಕೈಗೆ ಹಾಕಿ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಎಲ್ಲರೀಗಿತಲೂ ಬಡವನಾದ ಕಿರಿ ಅಳಿಯನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೇಮವಿತ್ತು. ತಂದೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಆಕೆ ತಂದೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಬಂದರೆ ಆಗ ಸುಶೀಲನ ಗುಣಗಾನ, ಅವರ ಮನೆಯ ಸಿರಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

‘ಸುಶೀಲನ ಗಂಡ ಒಳ್ಳೆಯವನು. ಸುಶೀಲ ಚಿನ್ನದಂತಹವಳು; ಮೊನ್ನೆ ಸುಶೀಲ ಒಂದು ಸೀರೆ ತಗೊಂಡಳು. ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ....ಸೊಗಸಾಗಿದೆ.’

ಆಗ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕಾಫಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಹ ಎನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಮುದುಕರಾದ ತಂದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಅಳಿಯ, ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಎರಡು ಮಾತನಾಡಿ ಹೋಗಬಾರದೆ? ಸುಶೀಲಕ್ಕನ ಮನೆ ವೈಭವ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನಗಾಗಬೇಕಾದ್ದೇನಿದೆ? ಅವಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಇದ್ದರೆ ಅವಳು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುದುರೆಗೆ ಬಾಲ ಉದ್ದ ಇದ್ದರೆ ತಾನು ಬೀಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ಸಿರಿಯ ವರ್ಣನೆ ಯಾಕೆ ?

ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಡವರು, ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿ ಎಂದೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡಿದವಳಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ತನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಕಡೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ದೂಷಿಸಿದವಳೂ ಅಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಕ್ಕ

ನಮ್ಮದಿಯಾಗಿದಾಳೆ ಎಂದು ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟವಳೂ ಅಲ್ಲ.

ಆದರೂ ತಂದೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿದ್ದ ರಂತೆ. 'ನಮ್ಮ ಮನೇಲಿ ನಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ನಾವಿರೋಕೂ ಇವರು ಬಿಡುವು ದಿಲ್ಲ' ಎಂದಾಕೆ ಪೇಚಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ.

ಒಂದು ದಿನ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ

'ಸುಬ್ಬೀ....' ಎನ್ನುತ್ತಾ ತಾತ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

'ಬಾಪ್' ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿ ಎದ್ದು ಚಾಪೆ ಹಾಸಿದಳು.

'ಎಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ?'—ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಂದು ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು.

'ಮನೆ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದಾರೆ. ತಾಳಪ್ಪ ಕಾಫಿ ತರ್ತೀನಿ.'

'ಬೇಡಮ್ಮ. ಈಗ ತಾನೆ ಕಾಫಿ, ತಿಂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ಸುಶೀಲ ಮಾಡೋ ಕಾಫಿ, ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಜನ್ಮವೇ ವ್ಯರ್ಥ ಸುಬ್ಬಿ. ಕಾಫಿಯಂತೂ ನೆಪಕ್ಕೆ ಡಿಕಾಕ್ಷನ್ ಹಾಕಿರುತ್ತಾಳೆ. ಬರೀ ಹಾಲು. ಸೊಗಸಾಗಿ ಇಡ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ನಂಜಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ ನಿಂಬೆ ಕಾಯಿ ಗಾತ್ರ ಬೆಣ್ಣೆ....'

ಸುಬ್ಬಿಯ ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟಿಯೊಡೆಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಹೊಗೆಯಾ ಡುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ಭುಗಿಲೆಂದು ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿತು.

'ಹೌದಪ್ಪ ಸುಶೀಲಕ್ಕ ಶ್ರೀಮಂತೆ. ನೀನೂ ಅವಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಪ್ರೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲಿನ್ನ್ ಮೇಷ್ಟ್ರರಿಗೆ ಕೊಡೋಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಅಮಲ್ದಾರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ'

ತಂದೆ ಅರಿಕ್ಷಣ ಮೂಕರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಮಗಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಎದುರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಎದುರುಗಿದ್ದ ಕಾಫಿಯ ಕಡೆ. ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಹೊರಟುಹೋದರಂತೆ.

ತಂದೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅತ್ತರು. ಗಂಡ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಊದಿ ಜುದಾಳವಾಗಿ

ತ್ತಂತೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ನಡೆದ ಕತೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ನಗುತ್ತಾ

‘ಸುಬ್ಬಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಳ್ತಾರೆಯೇ ? ಮುದುಕರ ಮಾತು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಗೋಬಾರದು. ಅವರು ನಿನ್ನ ಹಳೆಯಬೇಕೂಂತ ಆ ಮಾತಾಡಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಹಿರಿಮಗಳ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ತೆಗಳಿದರೂಂತ ಅರ್ಥವೇ’ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದರಂತೆ.

ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ನಮ್ಮ ತಾತ ಸುಬ್ಬಿಯ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೊಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಂದು ಎರಡು ಗಳಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ‘ಸುಬ್ಬಿ, ಅವತ್ತು ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದೆ. ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿ. ತಪ್ಪೆಲ್ಲಾ ನನ್ನದೇ’ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ‘ಬಿಡಪ್ಪ ಮಾತು ಬರುತ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತೆ. ಅದದ್ಯಾಕೆ ಯೋಚನೆ’ ಎಂದ ರಂತೆ.

ನಮ್ಮ ತಾತ ಆ ದಿನ ಹಿಂತಿರುಗಿದವರು ಪುನಃ ಸುಬ್ಬಿಯ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಯಾವುದೋ ಖಾಯಿಲೆಯಿಂದ ನರಳಿ ಮೃತ ರಾದರಂತೆ.

ಅವರು ಸಾಯೋದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ ‘ಸುಬ್ಬಿ ಬಾಣಂತನಾನ ನೀನೇ ಖಂಡಿತ ಮಾಡು. ಅದೂ ಹುಡುಗಿ. ಯಾವುದೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯೋಲ್ಲ. ಅವರಮ್ಮ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವಳೇ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನೀನು ಖಂಡಿತ ಮಾಡು. ಅವಳು ತಾಯಿ ಯಾಗೋವರೆಗೆ ನಾನು ಇರ್ತೀನೋ ಇಲ್ಲೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ತಬ್ಬಲಿ, ಬಡ ವಳೂಂತ ತಾತ್ಸಾರ ಮಾಡಬೇಡ’ ಅಂತ.

ನಮ್ಮ ತಾತ ಸತ್ತ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ನಾನು ಹುಟ್ಟೋದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸುಶೀಲಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಕರೆದರಂತೆ. ಸುಶೀಲಕ್ಕ ಇಷ್ಟೊಂದು ದಯೆ ತೋರಿ ಸಬಲ್ಲಳೇ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಆಕೃತಿಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟು ‘ನಿನಗ್ಯಾಕಕ್ಕ ತೊಂದರೆ. ಆಸ್ತು ತ್ರೀಗೆ ಹೋದರಾಯಿತು’ ಎಂದಿದ್ದಳಂತೆ ಸುಬ್ಬಿ.

ಆಗ ಸುಶೀಲಕೃತನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸಿದಳಂತೆ.

‘ನೋಡು ಸುಬ್ಬಿ, ಆಪ್ತ ಸಾಯೋಕೆ ಮುಂಚೆ ಹೇಳಿದ್ದರು ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಈ ಬಾಣಂತನಾನ ನೀನೇ ಮಾಡೂಂತ. ಅವರ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕೋದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಬಾಣಂತನಾನ ನಾನು ಮಾಡ್ತೀನಿ. ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಸಾಡು. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಬೇಡಾಂತ ಹೇಳ ಬೇಡ’ ಎಂದರಂತೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಸುಶೀಲಕೃತನು ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿಲ್ಲ! ವೃತನಾಗಿರುವ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಪುರಯಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತ್ರ!

ಸುಶೀಲಕೃತನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ತನ್ನ ಅಸಹಾಯಕತೆ ನೆನಪು. ತುಂಬಾ ಅಳು ಬಂತಂತೆ. ಕೊನೆಗೆ ಬಡವರು ಬಿಂಕ ಮಾಡಿದರೆ ನಡೆಯೋ ದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳಂತೆ.

ನಾನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಗೆ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ‘ಆದದ್ದಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಸಧ್ಯ, ದೇವರು ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಮಗನ್ನ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು’ ಎಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರಂತೆ. ಗಂಡು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರು ಇಡುವುದಾಗಿ ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ.

ಸುಶೀಲಕೃತ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಶೀಲಕೃತ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಬಂದು ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೇ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದೆ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ಹೆಣ್ಣೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುಬ್ಬಿಗೆ ‘ಷಾಕ್’ ಆದಂತಾಯಿತು. ಆಕೆ ತನಗೆ ಗಂಡೇ ಆಗುವುದೆಂದು ಧೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದವಂತೆ. ಮಗು ಹೆಣ್ಣಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೊರಗಿದ್ದವರು ಆಕೆಯ ಅಳು ಕೇಳಿ ‘ಮಗು ಸತ್ತು ಹೋಯಿತೋ ಏನೋ’ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರಂತೆ.

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೂ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಎಸೆಯೋಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ನಿರ್ವಾಹ ಎಲ್ಲದೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಲೇಬೇಕಾಯಿತು.

ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ತಾತನ್ನ ತಿಂದುಕೊಂಡಿತು ಎಂಬ ಅಸಾದನೆ ಮಾತ್ರ ಕೊನೆಯವರೆವಿಗೂ ಸಿಡುಬಿನ ಕಲೆಯಂತೆ ನನಗೆ ಅಂಟಿ ಕೊಂಡಿತು.

ಸುಶೀಲಕ್ಕನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿನವರೆಗೆ ಬಾಣಂತನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಪಥ್ಯ, ಲೇಹ, ಕಷಾಯ, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ ನೀರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡದೇ ನಿರ್ವಂಚನೆ ಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿದಳು ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿ ಇವತ್ತಿಗೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅಕ್ಕನ ಬಾಣಂತನವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೂ ಉಂಟು.

ಅಕ್ಕನ ಆರೈಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುಬ್ಬಿ ಮೈ ಕೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡಳು. ಹಾಲಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನೂ ಸಹ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ದುಂಡು ದುಂಡಗೆ ಬೆಳೆದೆ.

ಮೂರು ತಿಂಗಳಿನ ನಂತರ ಸುಬ್ಬಿಯೇ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಒಂದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಂಗೀನ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಾಣಂತನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಜನಾಪವಾದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಸುಶೀಲಕ್ಕ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಔತಣವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ಸುಶೀಲಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಿದ್ದರಂತೆ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಿಂದ ನನಗೊಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒಳಲೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಸುಶೀಲಮ್ಮನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಹಳೆಯದಾದ, ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಿದಿರಿನ ತೊಟ್ಟಲು, ಹಳೆಯ ದಟ್ಟಗಳು, ಪುಟ್ಟ ಅಂಗಿಗಳು, ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಆಕೆ ಉದಾ ರವಾಗಿ ನನಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು.

ಆಗ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಉಡುಗೊರೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು, ಇವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಉಬ್ಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೈಗಳ, ತಿರ

ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಹೃದಯ ಕುಗ್ಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ನನ್ನ ಪ್ರಪಂಚ ತುಂಬಾ ಪುಟ್ಟದು. ಆಗ ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಲು, ಅಟವಾಡಿಸಲು ತಾಯಿ. ಇವೆರಡರ ಹೊರತು ಪ್ರಪಂಚವಿದೆ, ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವೇ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿಚಯ ನನಗಾಯಿತು.

ಆಗಿನ್ನೂ ನಾನು ಅಂಬೆಗಾಲಿಕವುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದೆ. ಸುಬ್ಬ ನನ್ನನ್ನು ಹಳೆಯ ದಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯೇನೂ ಮಹಲ್ಲಲ್ಲವಲ್ಲ? ಅಜ್ಜಿಯೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ವಠಾರದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಹುಳುಕು ಹುಳುಕಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವ ಮಣ್ಣಿನ ಗೋಡೆಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈ ತೂರಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸ್ಥಳ. ಜನ ಅದಕ್ಕೇ 'ಕಿಟಕಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಾಗವನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಮೋಟುಗೋಡೆಯೊಂದರಿಂದ ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಒಂದು ಭಾಗ ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆ, ಬಚ್ಚಲು ಮನೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ ಶಯನಗೃಹ. ಚಾಪೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಜಮೆ ಖಾನದ ಸುರುಳಿಗಳು ಒಳಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ಹಂಸತಾಲಿಕಾತ್ಮಗಳು. ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲ ಗಳುವೊಂದರಿಂದ ನೇತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಒಣ್ಣುಹೋಗಿದ್ದ ಬಿದಿರಿನ ತೊಟ್ಟಿಲು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರುಳಿಯ ಮೇಲೆ ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮೂರು ಸಾಲಿನ ಗೂಡು. ಆ ಗೂಡಿನ ತುಂಬಾ ಎಣ್ಣೆ ಸೀಸೆ, ಸೋಪಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಬಾಚಣಿಗೆ ಏನೇನೋ ಇದ್ದವು. ಗಳುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅಟ್ಟದ, ಮೇಲೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆಯ ಬುಡ್ಡಿ ಹೊಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಗೂಡು ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು.

ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಸುಣ್ಣು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಠಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವ ಮನೆಯೂ ಸುಣ್ಣದ ಹೆಸರನ್ನೇ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂಭಾಗವಲ್ಲಿದ್ದ ಅಜ್ಜಿಯಮನೆ ಮಾತ್ರ ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದವರ ಮನೆಗೆ ಅಜ್ಜಿ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಸುವ ತೊಂದರೆಯನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದು ಬಾರಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಅಜ್ಜಿಗೆ 'ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲಾ ಹಾಗೇ ಉಳಿದ ಸುಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ....' ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿ

'ನೀವು ಕೊಡೋ ಎರಡೂವರೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಬೇರೆ ಒಂದು ಕೇಡು. ನಿಮಗೆ ಈ ಮನೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು' ಎಂದರಂತೆ.

ಅಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಮನೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆ ವಠಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಐದು ಮನೆಗಳಿಗೂ ಜಿಂಕ್‌ಷೀಟಿನ ಬಾಗಿಲು. ಕಳ್ಳರನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ವಠಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಲಂಚ ಕೊಡ್ತೀನಿ ಎಂಬ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿದರೂ ಯಾವ ಕಳ್ಳನೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಗ್ನ ಬಡತನವನ್ನು, ಖಾಸಗೀ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ನಾಯಿ, ಕಾಗೆಗಳು ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ನಾಯಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ನಮ್ಮ ಮನೆಯೇನೂ ಮಹಲಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಆಗ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಿಟ್ಟು ನಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರು ತರಲು ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು.

ನಾನು ಚತುಷ್ಪಾದಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಕತ್ತಲು ಕವಿದಿದ್ದ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಪು ನಾಲಿಗೆ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ನಾನು ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತಳಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಒಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಸರಿದೆ. ಪೂಜಾರಿಯ ಜುಟ್ಟಿನಂತೆ ಪಕಪಕನೆ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಾಕಲು ಕೈ ಚಾಚಿದೆ.

ಮರುಗಳಿಗೆಯೇ ಕಿಟಾರನೆ ಕಿರುಚಿಕೊಂಡೆ.

ಸುಬ್ಬಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಬಂದಳು. ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಏನೋ ಅನಾಹುತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದ ವಠಾರದ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಬಂದರು.

ಸುಬ್ಬಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

‘ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸುಣ್ಣ ಸವಿರಿಬಿಡ್ರಿ’ ಎಂದೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರು. ಪಾಪ ! ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯ ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ?

ಕೈ ಉರಿಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿಗೂ ತುಂಬಾ ಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟಿ. ಕ್ರಮೇಣ ಗಾಯ ಮಾಗಿತು. ಬಲ ಮುಂಗೈ ಮೇಲೆ ಕವ್ವು ಕಲೆಯೊಂದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು.

ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ರೂಪವಂತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಗೈ ಮೇಲೆ ಸುಟ್ಟಿ ಗಾಯದ ಕಲೆ, ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಕೊಟ್ಟ ‘ತಾತನ್ನ ತಿಂದವಳೆಂಬ’ ಬಿರುದು ಮಾತ್ರ ಅಚ್ಚಳಿಯದೇ ನಿಂತವು.

ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ಬೆಂಕಿಯೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ದಿಗಿಲು. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಅಸ್ಥಿತಸ್ಥಿಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಮೊದಲು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕಿಟಾರನೆ ಕಿರುಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಸಾಧ್ಯ ? ಬೆಂಕಿ, ನೀರಿನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡು ತ್ತಲೇ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಜನ್ಮ ನೀಗಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ಬೆಂಕಿಯೆಂದರೆ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೆದರಿಕೆಯಿತ್ತೋ ಮಣ್ಣು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಡುವುದೆಂದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆಯುವಾಗ ನಾನು ಬಕೀಟಿನ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತು ನಲ್ಲಿಯಿಂದ ಸಿಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ, ಮೈ ಲಾಗ ತೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ತುಂಬಿದ ಬಕೀಟಿ ನೊಳಗೆ ನನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿ ರಪರಪನೆ ಬಡಿದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ನನಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆನಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ.

ಆಗ ಸುಬ್ಬಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನನ್ನಾಟ ನೋಡಿ ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಛಾ ಕತ್ತಿ, ಹಾಕಿದ ಲಂಗಾನೆಲ್ಲಾ ಒದ್ದೆ ಮಾಡ್ತೀಯಾ ? ಒಣಗಿದ ಬೇರೆ ಲಂಗ ನಾನೆಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ ?’

ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರೋದೇ ಮೂರು ಲಂಗ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಆಗ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಆಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಲಂಗಗಳು. ಮೂರನೆಯದನ್ನು ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸುಬ್ಬಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಶೀಲಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ರವಿಕೆ ಕಣದಿಂದ ತಯಾರುಮಾಡಿದ ಲಂಗವದು. ದರ್ಜಿ ಆ ಲಂಗ ಹೊಲೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜಾಣತನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸಿರಬೇಕು. ಮಾಸಲು ಹಸಿರು ಕಣದ ಆ ಲಂಗ ಸುಬ್ಬಿ ನನಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ನಾನು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ಲಂಗ ನನ್ನ ಮೈ ಮೇಲೆ ಬರುವುದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ.

ನನ್ನ ಕಪ್ಪು ಮೈಗೆ ಮಾಸಲು ಹಸಿರುಬಣ್ಣ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದು ಬೇರೆ ಮಾತು. ಆದರೆ ಆ ಲಂಗ ನೋಡಿದೊಡನೆ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೂವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನನಗಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಲಂಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಬಾರದು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಿ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ವಠಾರದವರು ಅರಿಶಿನ-ಕುಂಕು ಮಕ್ಕಳೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು.

ನಾನು ಹಸಿರು ಲಂಗದೊಡನೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನು ವಠಾರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಸುಬ್ಬಿ ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಕಡೆ ನೋಡಿದೆ. ಆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವ ಯಾವ ಗುಣವಿತ್ತೋ ?

ನಾನು ನನ್ನ ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲಂಗದ ಮೇಲೆ

ಸುರಿದುಕೊಂಡೆ. ನೀರಿನೊಡನೆ ಅಟವಾಡುವಾಗ ಉಂಟಾದ ಅನಂದದ ಅನುಭವವೇ ಈಗಲೂ ಆಯಿತು. ನಾನು ನಗುತ್ತಾ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಮಣ್ಣನ್ನು ಗೋರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದುಕೊಂಡೆ. ತಲೆ, ಮೈ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ವಾರು ಬಾರಿ ಮಣ್ಣಿನ ಸ್ನಾನವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು.

ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜನ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ನಗುತ್ತಾ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ.

‘ಕತ್ತೇ, ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ತಲೇನ ನಯವಾಗಿ ಜಾಚಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು’ ಎಂದು ಚೀರುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಳು. ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಎರಡೇಟು ಹಾಕಿ, ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಚೆಲ್ಲಿಸಿ ತಲೆಯ ಕೂದಲಿನಿಂದ ಧೂಳನ್ನು ರೂಡಿಸಿದಳು.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರಳು ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ನಾನು ಮೈ, ಮುಖ ಸರಚಿಕೊಂಡು ಕಿರುಚಾಡಿದೆ. ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆರಡು ಎಟುಗಳು ಬಿದ್ದವು.

ಹಾಗಾದರೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೈಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒಳಲೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ ! ನಾನು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲೂ ಬಲ್ಲವು !

ಏಟಿಗೆ ಹೆದರಿ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ನನ್ನ ಕೂದಲನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾಚಿ, ಲಂಗವನ್ನು ಒದರಿ ಕಣ್ಣು ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಒರೆಸಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕಡೆ ಕಳ್ಳನೋಟ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ನೀರಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಿ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಸೊಂಟದ ಮೇಲಿರಿಸಿ, ಬಲಗೈ ತೋರುಬೆರಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾ ‘ಬೇಡಾ ಬೇಡಾ’ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ನನ್ನ ಕಾಲು ಅಲ್ಲೇ ತಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ನನಗೆ ಮರುತ್ತರ ಕೊಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹಿರಿಯರು ಮಾತನಾಡಿದುದೆಲ್ಲಾ ಚೆನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಕೈಸನ್ನೆ, ಬಾಯಿ ಸನ್ನೆಯಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ತೋರಿಸಿಯೂ ಇದ್ದೆ.

ನಾನು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಕೈ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಸುಬ್ಬಿ, ಅಪ್ಪ ಪವಾಡವೊಂದನ್ನು ಕಂಡವರಂತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ನಾನು ಗೋಡೆ ಹಿಡಿದು ನಿಂತು ನಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಸುಬ್ಬಿ ಅನಂದಾತೀರೇಕದಿಂದ ಗಂಡನಿಗೆ 'ಬನ್ನಿಂವ್ವೆ ಇಲ್ಲಿ....ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ನಡೆಯೋದನ್ನ ನೋಡಿ ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿದ್ದಳು.

ಅಪ್ಪನೂ ಆತುರದಿಂದ ಬಂದರು.

'ಎಲಾ ಲಾಡಿ! ಆಗ್ಲೇ ನಡೀತಾಳೆ! ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅಪ್ಪ ತೋಳುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಚಾಚಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ತವಕ ಪಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನಾನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಂಕದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ, ಎಡವಿ ತೂರಾಡುತ್ತಾ ಅಪ್ಪನ ಖಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದೆ.

ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುವುದು ಅಮ್ಮನ ಸರದಿ.

'ಇಲ್ಲಿ ಬಾಮ್ಮ'

ಅವಳು ತೋಳು ನೀಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ನಾನು 'ಊಂ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮುಖವನ್ನು ಅಪ್ಪನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಮರೆಸಿದೆ.

ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಮ್ಮ ಯಾವಾಗಲೆಂದರೆ ಆಗ ಸಿಗುವ ಅಗ್ಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದಳು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ. ಆದರೆ ಅಪ್ಪನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪರೂಪ. ಅಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಪ್ಪ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಪ್ಪನನ್ನೇ ಪಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿದರೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ. ಆದರೆ ಅಪ್ಪ

'ಕರ್ರೋ. ನಂಗನ್ನು ಸ್ತೂಲಿಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ' ಎಂತರು.

ಸುಬ್ಬಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಕರೆದಳು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಪ್ಪನನ್ನೇ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯ ಡಬ್ಬಿಯೊಂದರಿಂದ ಚೂರು ಬೆಲ್ಲವೊಂದನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿ

‘ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ಕೊಡ್ತೀನಿ ’ ಎಂದಳು.

ಬೆಲ್ಲದ ರುಚಿಯನ್ನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅಪ್ಪನ ಬಿಟ್ಟು ಸುಬ್ಬಿಯ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ ತುರುಕಿ ಎರಡು ಡಬ್ಬಿಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಎಸೆದು ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಚೇವುತ್ತ್ತು ಡಬ್ಬಿಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಆಟವಾಡತೊಡಗಿದೆ.

ಡಬ್ಬಿಯ ಮುಚ್ಚಳಗಳು, ಒಡೆದ ಜಾಡಿಯೊಂದರ ಹಲವಾರು ಚೂರುಗಳು, ಕಲ್ಲು ಇವೇ ನನ್ನ ಆಟದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ನೆರೆಮನೆಯ — ಅಂದರೆ ಅಜ್ಜಿಯ ವಠಾರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಗುಂಡಮ್ಮ ನವರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಉಷಾ—ಅವಳೂ ನನ್ನ ಓರಗೆಯವಳೇ—ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಟಕೆಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದಾಗ ನಾನೆಷ್ಟು ರಂಪ ಮಾಡಿದ್ದೆ ?—ಅಬ್ಬ !

ಉಷಾ ಬಂದು ಕಲ್ಲಿನಚೂರು ಎಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ನಾನು ನನ್ನ ಗಂಟಲಿನ ನರವೇ ಹರಿದುಹೋಯಿತೇನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಿರುಚಿ ಕೊಂಡೆ.

ನನ್ನ ಚೀರಾಟ ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಿ, ಉಷೆಯ ತಾಯಿ ಮಂಜುಳ ಇಬ್ಬರೂ ಓಡಿಬಂದರು.

ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹನಿಯಿತ್ತು. ಉಷೆಯ ಕೈಲಿ ಕಲ್ಲಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಿ, ಮಂಜುಳಾ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ. ಮರುಗಳಿಗೆ ಮಂಜುಳಾ ಬಾಗಿ ಉಷೆಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೊಂದು ಬಾರಿ

ಗುದ್ದಿ

“ ಥೂ ನಾಯಿ, ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಅವಳನ್ನಾಕೆ ಹೊಡಿಯೋಕೆ ಹೋದೆ ? ಮನೆಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದಿರಲಾರೆಯಾ ? ಅಪ್ಪನ ಮನೆಲಿ ಬಾಳೆ

ಲಾರದೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆ. ಇಲ್ಲೂ.....” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮತ್ತೆರಡು ಎತ್ತು ಹಾರಿದಳು.

ನಾನು, ಉಷಾ ಈಗ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಂಡೆವು.

ನಮಗಂತೂ ಅವರ ವರ್ತನೆ ವಿಪರೀತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಉಷಾ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಸಹ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಂಜುಳ ಹೊಡೆದಿದ್ದೇಕೆ ?

ಕೊನೆಗೆ ಸುಬ್ಬಿಯೇ ‘ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಮಂಜು. ಏನೋ ಹುಡುಗರು ಆಡುವಾಗ ಹೊಡೆದಾಡತ್ತೆ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆ ? ’ ಎಂದಳು.

ನಾನು ಮಾತನಾಡುವವಳಂತೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದೆ. ಆದರೆ ನಾಲಿಗೆ ಯಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ.

‘ ಮಮ್ ಮಮ್ .....ಮಮ್. ’

ಸುಬ್ಬಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ನನ್ನ ಮೊದಲು ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆಗರೆದು

‘ ಮಾತು ಬೇರೆ ಆಡೋಕೆ ಹೊರಟದಾಳೆ ! ಏನೆಂದೆ ಮರಿ ? ಮಮ್ಮಾ ಮಾಡಬೇಕೆ ? ’ ಎಂದಳು.

ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಂಕಟ, ಅಸಹಾಯಕತೆ ನನ್ನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ನಾನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯವೇ ಬೇರೆ. ಉಷಾ, ನನ್ನ ಹೊಡೆಲಿಲ್ಲಾಂತ ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ ?

ಮತ್ತೆ ‘ ಮಮ್ ಮಮ್ ’ ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆ.

‘ ಅಮ್ಮಾ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ ಫಟಿಂಗಿ. ’

ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಉಷೆಯ ಕಡೆ ಕನಿಕರ ದಿಂದ ನೋಡಿದೆ.

ನನ್ನ ‘ಮಮ್’ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿತ್ತು.

ಉಷೆಯ ಉದ್ಭಟಿತನ ಮಂಜುಳೆಯ ನೆನಪಿನ ಗಾಯವೊಂದನ್ನು ಕೊಡಕಿತ್ತು.

‘ ಹಿಪ್ಪಿಗೋಸ್ಕರ ಅಜ್ಜಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೀಯಾ ? ಇನ್ನು

ಮೇಲೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರು. '

ಬಿಸುಸುಯ್ದಿನೊಡನೆ ಬಂದ ತಾಪದ ನುಡಿಗಳು ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಎಳೆದು ತಂದವು.

'ಯಾಕೆ ಮಂಜುಳಾ ಹೀಗಾಡ್ತಿ? ಪಾಪ! ಉಷಾಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಮಕ್ಕಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನೀನಿಷ್ಟು ಬೇಜಾರುಪಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಹೇಗೆ?'

ಗಂಡನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಬದುಕೇ ಬೇಡವಾಗಿ ತವರಿನ ಅಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಮಂಜುಳಾ ಗಳಗಳನೆ ಅತ್ತಳು.

'ಶ್ .....ಮಂಜೂ.....'

'ನನ್ನ ದುಃಖ ನನಗೆ' ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಂಜುಳ ಬಿಕ್ಕುತ್ತಾ ನುಡಿದಳು.

'ಶ್ .....ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗತ್ತೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಾ. ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ' ಎಂದು ಸುಬ್ಬಿ ಮಂಜುಳೆಯನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು.

ಒಂದು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಕ್ಕಿಪುರಿಯಿರಿಸಿ, ಒಂದು ಲೋಟದ ತುಂಬಾ ಕಾಫಿ ತುಂಬಿ ಮಂಜುವಿನ ಬಳಿ ಇರಿಸಿದಳು.

ಸುಬ್ಬಿಯ ಆತಿಥ್ಯ ನೋಡಿ ಮಂಜುಳ ಮತ್ತೂ ಅತ್ತಳು.

'ನೋಡಿ, ಇಷ್ಟುದ್ದ (ಗೇಣುದ್ದದ) ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯೋಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕು, ಏನೇನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು? ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡೂಂತ ಗಂಡನೇ ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ ತವರು ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಕೊಳೆಗೆ ಹೃದಯ ಹಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.'

ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದಳು ಮಗಳು. ಸಿಲ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ೨೫ ರೂಪಾಯಿಗೆ ದುಡಿಯುವ ವಿಧವೆ ತಾಯಿಗೆ ತಾನೇ ಹೆತ್ತ ಮಗಳೂ ಭಾರವೇ. ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಯಿ ಭಾರವಲ್ಲವೆಂಬ ಗಾದೆ ಯಾರು ಮಾಡಿದರೋ?

'ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಹೋಟೆಲೊಂದರ ಮಾಣಿಯಾಗಿದಾರೆ. ಆ ಹೋಟೆಲಿನ ಮ್ಯಾನೇಜರರ ಹತ್ತಿರ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಅದನ್ನು ತೀರಿಸೋ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ನನ್ನ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗು

ಎಂದರು.....'

ಸುಬ್ಬ ಬೆಚ್ಚಿ ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಿದಳು.

‘ಆಹ್ನ !’

‘ಆ ವ್ಯಾಸನೇಜರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಬರಹೇಳಿದೀನಿ ಎಂದರು. ನಾನು ಸಂಜೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರೈಲು ಹತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಬಂದೆ.’

‘ಹೀಗೂ ಉಂಟೇ ?’

ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲಾರದೇ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹಾದರ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದ. ಆದರೆ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಹೆದರಿ ತವರಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆ ತಾಯಿಯೋ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಮಿಕಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವ ನಾಲ್ಕು ಬಾಯಿಗಳು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮಗಳು ಮೊಮ್ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಬಹುಶಃ ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ತನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಲು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚೀರಾಟದಿಂದ ಕರ್ಕತಿಯಾಗಿರುವ ಆ ತಾಯಿ ಖುಷಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ

‘ಹೋಗೇ, ಗಂಡ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರು ಹೋಗು’ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ, ಕೈ ಹಿಡಿದ ಗಂಡ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅವಳಿಗೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಅವಳ ಬದುಕನ್ನು ಭಾರವಾಗಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬದುಕಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಜ ಹೊರಟಿರುವ ಅವಳ ಕಾಲಿನ ಕಲ್ಲುಗಳು ಆ ಗಂಡ, ಆ ತಾಯಿ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಉಷೆಯೊಬ್ಬಳು ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾರಿ ಗುಂಡುಕಲ್ಲು. ಹಾಳಾದ್ದು ಅದೂ ಹೆಣ್ಣೇ. ಹೇಗೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಾಕಿದರೆ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೀತೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಮಂಜುಳಿಗೆ. ಇನ್ನವಳು ಹೇಗೆ ಈಜಿಯಾಳು ?

ಸಂಜೆ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತಾಯಿ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ರೇಗಿದ್ದಳು. ಮಂಜುಳಾ ಬಂದು ಉಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಎರಡೇಟು ಬಿಗಿದ್ದಳು.

ಕಣ್ಣೀರಿನ ನಡುವೆ ಕತೆ ಸಾಗಿತು. ಕಾಫಿ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅರಿ

ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಪುರಿಯ ಕಾಕೋಂದನ್ನು ಇರುವೆಯೊಂದು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು—ತನ್ನ ಬದುಕಿಗಾಗಿ.

‘ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಬುದ್ಧಿ ಬರತ್ತೆ. ಕಾಫಿಯೆಲ್ಲಾ ಅರಿಹೋಯಿತು. ತಾಳು ಬಿಸಿ ಮಾಡಿ ತರ್ತೀನಿ.’

‘ಏನೂ ಬೇಡಿ. ನನಗೆ ಬಿಸಿ, ಹಳಸಲು ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಈಗ.’

‘ನನಗೇನೂ ಬಹುವಚನ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.’

‘ಎಷ್ಟಾಗಲಿ ನಂಗಿಂತ ನೀವು ದೊಡ್ಡೋರು.’

‘ಮಹಾ, ಆರು ತಿಂಗಳು ದೊಡ್ಡವಳು ತಾನೇ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೇ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಮೇಲೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂತರ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.’

ಮಂಜುಳಾ ಮತ್ತೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಉಪೆಯನ್ನು ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ-ಅಲ್ಲ-ತಾಯಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ರಾತ್ರಿ ನಾನು ತೊಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ. ತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ತೂಗಿಸುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಿ ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ

‘ಏನನ್ಯಾಯ’ ಎಂದಳು.

‘ಪ್ರಪಂಚಾನೇ ಹಾಗೇ.’

‘ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಪಂಚ. ಹೆಂಡತಿನ ಕಂಡೋರ ಹತ್ತಿರ ಕಳಸೋಕೆ ಅವನಿಗೆ ನಾಚಿಗೆ ಆಗಲ್ಲವೇ? ‘ತನ್ನ ಹೆಂಡತೀಂತ’ ಪ್ರೀತಿ, ಅಭಿಮಾನ ಬೇಡವೇ?’

‘ಪ್ರೀತಿ, ಅಭಿಮಾನ ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ.’

‘ಶ್ರೀಮಂತರೆಲ್ಲಾ ಸದ್ಗುಣಸ್ಥರೇನೋ?’ ಸುಬ್ಬಿಯ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಣಕವಿತ್ತು—

‘ಕೆಲವರು ಒಳ್ಳೇ ಪದವಿಗೆ ಬಂದಿರೋದು ಹೇಗೆ ಅಂದ್ಕೊಂಡಿರೀಯಾ? ಹೆಂಡತೀರನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಕಳಸಿ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡಿದರೆ ಫ್ಯಾಷನ್ನು. ಬಡವರು ಮಾಡಿದರೆ ಹಾದರ.’

‘ಮರ್ಯಾದೆ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು?’

ಸುಬ್ಬಿ ಸಿಡಿದು ನುಡಿದಳು.

‘ನೀನ್ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ರೇಗ್ತಾ ಇದೀಯೆ?’ ಅಪ್ಪ ನಕ್ಕು ಕೇಳಿದರು.

‘ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ರೇಗ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಗಂಡಸು ಜಾತಿ ಇದೆಯಲ್ಲಾ....’

‘ಈ ಹೆಂಗಸು ಜಾತಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲ್ಲಾ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳೋಕೆ.’

‘ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋದ್ರೆ ಮಂಜುಳಾ ಹಾಗೆ ಆವರೆಲ್ಲಾ....’ ಸುಬ್ಬಿ ಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು-ಅದರೊಂದಿಗೆ ಎರಡು ಕ್ಷಣ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವುದೂ.

ಆದರೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಲ್ಲ ?

‘ಊಂ.... ಊಂ....’ ಎಂದು ರಾಗ ತೆಗೆದೆ.

‘ಅಯ್ಯೋ ಇದಿನ್ನೂ ಮಲಗೇ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡೀಂದ್ರೆ....’ ಸುಬ್ಬಿಯ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಬೇಸರವಿತ್ತು.

ಮತ್ತೆ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗಿತು. ನಿದ್ರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಿನುಗು ದೀಪ ಆರಿತು.

ಸುಬ್ಬಿಯ ಮಾತು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು.

‘ಇವತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ‘ಅಮ್ಮ’, ‘ಮಮ್ಮ’ ಎರಡು ಮಾತು ಕಲಿತಿದಾಳೆ.’

‘ಹಾಗೇನು?’

ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವಿಕೆ ನಿಧಾನವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು.

‘ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲು ಸಾಕಾಗೋದಿಲ್ಲಂದ್ರೆ. ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಾನೇ ಮಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದು ವಾಸಿ.’

‘ಹಾಗಾದರೆ ತೊಟ್ಟಿಲು ದಂಡವಾಗುತ್ತಲ್ಲಾ ? ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನ ಮಲಗಿಸೋದು ? ....ಆಂ ?’

‘ಥತ್’ ಎಂದಳು ಸುಬ್ಬಿ.

ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನೇನೋ ಅವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ರುಚಿ ರುಚಿಯಾದ ತಿಂಡಿ, ರಂಗು ರಂಗಿನ ಬಟ್ಟೆ, ಭ್ರಾಂತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳು ನನಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಗಿ ಹುರಿಟ್ಟು, ಚೂರು ಬೆಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಕಾಳು ಪುರಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಾಗ ಅಮೃತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಸಲು ಹಸುರಿನ ಲಂಗ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪುಟ್ಟದಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆ ಲಂಗವನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದೆ.

ಅಜ್ಜಿಯ ಮೊಮ್ಮಗನ ಕೀಲಿನ ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಬಾರಿ ಮೋಹಿತಳಾಗಿದ್ದೆ. ಚೇಚುವೂ ಅದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಆಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಅಕ್ಕ ಪಾತು ಕೇಲು ತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಪುಟ್ಟ ಕೆಂಪು ಮೋಟಾರು ವಠಾರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನು, 'ಚೇಚು, ಉಷಾ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಗಾಡುತ್ತಾ ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ದಿನ ಏನಾಯಿತೋ ಮೋಟಾರು ಎಷ್ಟು ಕೇಲು ಕೊಟ್ಟರೂ ಓಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರಿನ ಚಕ್ರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಳಚಿ ಬಂದವು. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮಣ್ಣು ಉದುರುವಂತೆ ಉದುರಿ ಟೆನ್ನು ಕಾಣಿಸಿತು.

ಅಯ್ಯೋ ಇಷ್ಟೇನೇ ಇದರ ಬಾಳು! ಈ ಮೋಟಾರಿಗಿಂತ ಎದುರು ಮನೆ ಬಡಗಿ ಪಶುಪತಿ ನನಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒರಟೊರಟಾದ ಮರದ ಕುದುರೆ ಎಷ್ಟೋ ವಾಸಿ. ಕುದುರೆಗೆ ನಾನು ಪುತಿನಿತ್ಯ ಮೈ ತೊಳೆ ಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅಮ್ಮ ಏನೂ ಅನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೇಚು ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಮೋಟಾರಿಗೂ ಮೈ ತೊಳೆಯಲು ನನ್ನೊಡಗೂಡಿದಾಗ ಅಜ್ಜಿ ಕೂಗಿದ್ದರು.

‘ಚೇಚಾ, ಬೇಡಾ ಬಾ ಇಲ್ಲಿ. ಮಾಮಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ತೆತ್ತು ಮೋಟಾರು ತಂದಿದಾಳೆ. ನೀರಲ್ಲಿ ತೊಳೆದರೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೆ.’

ಪಶುಪತಿ ಮರದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಡಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಫಾಲ್ಗು ರೂಪಾಯಿನ ಮೋಟಾರು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮ—ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯ ಹುಕ್ಕಳಂತೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಚೀಚು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೋಟಾರನ್ನು ವಠಾರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಮಲಗಲು ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದ. ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿ ಮೋಟಾರನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ಶಹಿ ಸುತ್ತಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹುಡುಕಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಮಂಜುಳಾ ತಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು

‘ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೋಡೋರಂತೆ. ಕತ್ತಲಾಯಿತು.’ ಎಂದಾಗ ಅಜ್ಜಿ ರಾಗವಾಗಿ

‘ಯಾರಾದರೂ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿ ಏನಮ್ಮಾ ಮಾಡೋಡು?’ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿನ ಮೋಟಾರು’ ಎಂದರು.

ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಬುಡವೇ ನನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಲಾಯ. ಅದರೂ ಅದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಯಾವುದೂ ಅಪಾಯ.

ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿನ ಮೋಟಾರು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ವಠಾರದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ—ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡ ಮಗುವಿನಂತೆ.

ನನ್ನ ಕುದುರೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿತ್ತು—ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತಿತ್ತು—ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಗೆಳತಿಯರ ಕೈಲಿ ನುಜ್ಜುಗುಜ್ಜಾ ಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನೀಗ ಸುಮಾರಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಕಲಿತಿದ್ದೆ. ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತಾಗ ನನಗೂ ಸಂಭ್ರಮ, ಮನೆಯವರಿಗೂ ಹಬ್ಬ. ನನ್ನ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಹಳೆಯದಾಯಿತು. ಮಾತು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಿರಿಯರು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು, ಬಾಯಿ ತಿರುಗಿಸುವುದನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಾನೂ ಅನುಕರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇತರರ ಮಾತು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ತೊದಲು ತೊದಲಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ವಠಾರದಲ್ಲಿವರಗಿಲ್ಲಾ ‘ಸುಬ್ಬಿ’ ಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅದುದರಿಂದ ಆಕೆ ನನಗೂ ಸುಬ್ಬಿಯಾದಳು. ನಾನು ಎಂದೂ ಅವಳನ್ನು ‘ಅಮ್ಮ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡುವುದು ಸುಮಾರಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳತೊಡಗಿತು. ನಾನು, ಉಷಾ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಾಹಸಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿ

ದೈವು. ಚೇಚುವೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ವಾಂತಿಯಾಗಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವರ್ತಮಾನದ ಬಚ್ಚಲಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ತಿಂದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಾ ನನಗೆ

‘ಬೋಸಿಲಿಗೆ ನೀರು ತಗೊಂಡು ಬಾ’ ಎಂದಳು. ನಾನು ನೀರು ತಂದು ಕೊಟ್ಟೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಜ್ಜಿ

‘ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗಾದಳು’ ಎಂದರು. ನಾನು ಕಣ್ಣುಬಿಡುತ್ತಾ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬರಳು ಚೇಪತೊಡಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜ್ಜಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು

‘ಛೂ ತೆಗೆ ಕೈನ. ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷವಾದರೂ ಬೆರಳು ಚೇವು ತ್ತಿಯಾ? ಎಂಜಲು, ಮಡಿ ಒಂದಷ್ಟು ಇಲ್ಲ’ ಎಂದರು.

ಅಜ್ಜಿಯ ದನಿಗೆ ಬೆದರಿ ನಾನು ಬಾಯಿಂದ ಬೆರಳು ತೆಗೆದು ನಿಂತೆ.

‘ಆ ಬೋಸಿಲಿರೋ ನೀರಲ್ಲಿ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೋ. ಎಂಜಲು ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಬೆರೆಯುತ್ತೆ.’

ನನಗೆ ಎಂಜಲು ಮಡಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಟ್ಟು ಅಜ್ಜಿ ಸುಬ್ಬಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ‘ಎಷ್ಟು ತಿಂಗಳಾಯಿತು’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

‘ಮೂರಾಯಿತು.’

‘ಈ ಸಲವಾದರೂ ದೇವರ ದಯದಿಂದ ಗಂಡಾದರೆ ಸಾಕು.’

ವಾಂತಿ ಮಾಡಿ ಬಳಲಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಿ ಮಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದವರನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾವಾಗ ಮೈಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೋ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅಟದ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕುಣಿದಾಡುವಾಗ ಅಜ್ಜಿ

‘ದೂರ—ದೂರ, ನಾನು ಮಡಿ’ ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಗದರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಚಿಂಬೊಂದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಾವು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಬಹುದಾದ ಕಡೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೊದಲು ನೀರು ಚಿಮುರಿಸಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಂಜುಳಾ ಅಜ್ಜಿಯ ಮಡಿಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಂಜುಳೆಯೆಂದರೆ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಸ. ಆದುದರಿಂದ ಮಂಜುಳಾ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಎದುರಿಗೇ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಅಲ್ಲ ಅಜ್ಜಿ, ನಲ್ಲಿಗೆ ಹುಳಿ ಹಾಕಿದರೆ ನೀರು ಮಡಿಯಾಯ್ತೋ, ನಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಾಯ್ತೋ?’

‘ಎರಡೂ ಮಡಿಯಾದ ಹಾಗೆ.’

‘ನಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಾಯಿತು. ನೀರು ಹೇಗೆ ಆಯಿತು? ನೀವು ಹುಳಿ ಹಾಕಿದ್ದು ನೀರಿಗೇನಲ್ಲ. ನಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೇ? ಈ ಪೈಪಿಗೆ ನೀರು ತಿರುಗಿಸಿದವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯೋ ಏನೋ?’

ಆಗ ಅಜ್ಜಿ ರೇಗುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಮುದುಕನೇನ ಯಾಕೆ ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತೀಯ? ನಾನು ಋಷಿ ಪುಂಜಮಿ ಮಾಡಿದೀನಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆ ವ್ರತ ಕೆಡಬಾರದು.’

ಆ ವರಾರದ ತುಂಬಾ ಹೆಂಗಸರು, ಹುಡುಗಿಯರಿದ್ದರಿಂದ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನವೂ ಮೂರು ದಿನದ ರಜದವರು ಯಾರಾದರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ನಲ್ಲಿಯ ಬಳಿಗೆ ಅಜ್ಜಿ ಬರುವುದೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂಭ್ರಮ. ಅಜ್ಜಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಬಾಗಿಲಿನ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು

‘ಹೋದ್ದೇನೇ ಅವಳು ಒಳಗೆ. ನಾನು ನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಇರುವವರಿಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಒಳಗೇ ಇರೋಕೆ ಹೇಳು. ಕಿಟಕಿಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಇಣಕಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಅವಳ ಸದ್ದು ನನ್ನ ಕಿವಿ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಪುನಃ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕಾಗತ್ತೆ. ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಒಗೆದ ಮಡಿ ಸೀರೆ ಇಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿರ್ದೀನಿ. ಅದನ್ನು ಒಳಗೆ ತಗೊಂಡು ಹೋಗೋವರೆಗೂ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬರಲೇ ಬಾರದು’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಂಜುಳಾ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಏನಾಗತ್ತೆ? ಹೋಗಲಿ ನೀವು ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡೋಡು ಬೇಡ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸೀರೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬರಬಾರದು? ಅವಳನ್ನು ಸೀರೆ ಕಡೆ ನೋಡಬೇಡ ಎಂದ

ರಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಸೀರೆಗೆನೂ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ಅವಳನ್ನ ನೋಡೋಕೆ....'

‘ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ ಮಾತನಾಡೋರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗಲ್ಲ ಅಜ್ಜಿ. ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಈ ವಿಷಯಾನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣಂತ. ನಾಳೆ ನಾನು ಋಷಿಪಂಚಮಿ ಮಾಡಿದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲ?’

‘ನನಗೆ ಒಳಗೆ ಕೆಲಸ ಇದೆ. ಆಮೇಲೆ ಈ ವಿಷಯಾನ ನಿಫಾನ ವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡೋಣ’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಅಜ್ಜಿ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಮುಸುರೆ’ ಯ ಹಾವಳಿಯಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಉಪ್ಪು ಬೆರೆತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸುರೆ.

ಒಂದು ಸಲ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ದೂರದ ನೆಂಟಿನೊಬ್ಬ ಬಂದಿದ್ದನಂತೆ. ಅಜ್ಜಿ ಅವನಿಗೆ ಅವಲಕ್ಕು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದ್ದರು. ಅವನು ಅವಲಕ್ಕು ತಿಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಬಿಸಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದ. ಮನೆಗೆ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬಂದವನಿಗೆ ‘ಗೋಮೆ ಇಟ್ಟು ಹೋಗು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಅವನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಅವನು ತಿಂದ ಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತಲೂ ನೀರಿನ ಪರಿವೇಶ ಕಟ್ಟುವುದೇ ಒಂದು ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಆ ನೀರು ಐದೈದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಒಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಜ್ಜಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಥಾಲಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೀರಿನಿಂದ ತಿಂದ ಜಾಗವನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾವು ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ, ಗುರುತು ಮಾಡಿದ್ದ ನೀರು ಆರಿ ಹೋದರೆ ಆಮೇಲೆ ಆ ಸ್ಥಳ ಯಾವುದು ಎಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಜ್ಜಿ ಮಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಗೋಮೆಯಿಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಥಾಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರೆನೋ ಮಡಿಯದೇ. ಆದರೆ ತಿಂದು ಹೋದವನು ಹಡಿ ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದನಲ್ಲ!

ಅಜ್ಜಿಗಂತೂ ಎದ್ದು ಎದ್ದು ನೀರಿನ ಪರಿವೇಶ ಕಟ್ಟಿ ಸೊಂಟವೆಲ್ಲಾ ನೋಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಂಜುಳಾ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅಜ್ಜಿ ಬಿಟ್ಟದ ಹೊರೆ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ

‘ಸಸ್ಯ. • ಬಾವ್ತು ತಾಯಿ, ಬಾ. ನನ್ನ ಸೊಂಟವೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು....’

ಮಂಜುಳಾ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ‘ಯಾಕಜ್ಜಿ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ....’

‘ಆದೇನಿಲ್ಲವ್ವ. ನೋಡು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೋಮೆಯಿಟ್ಟು ಬಿಡು.’

‘ಎಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿ ?’

‘ಈಗ ತಾನೇ ಗುರುತು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಏನು ಹಾಳು ನೆಲವೋ. ಒಂದು ಥಾಲಿ ನೀರನ್ನು ನೆಲ ಹೀರಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ಅಲ್ಲೆ .....ಮುಸುರೆ ಯಾಗಿದೆ. ಗೋಮೆಯಿಟ್ಟು ಬಿಡು.’

ಮಂಜುಳಾಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅವಳು ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ನಗುತ್ತಾ

‘ಅಜ್ಜಿ, ಗೋಮೆ ಇಡೋ ಉದ್ದೇಶ ಏನು?’ ಎಂದಳು.

‘ಜೂರು ಪಾರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರತ್ತೆ. ಇರುವೆ ಬರದೇ ಇರಲಿಂತ ಗೋಮೆ ಇಡಬೇಕು.’

‘ಸರಿ. ಒಪ್ಪೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಎಂಜಲು, ಎಲ್ಲಿ ಮುಸುರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ ಅನ್ನೋ ಗುರುತೇ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಆದ್ರೂ ಯಾಕೆ ಗೋಮೆ?’

ಅಜ್ಜಿಗೂ ಆ ಎಂಜಲು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಾದು ಕಾದು ಸಾಕಾಗಿತ್ತು.

‘ನಿನ್ನ ಕೈಲಾದರೆ ಗೋಮೆಯಿಡು. ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆ ಹೋಗು. ನಾನು ಇನ್ಯಾರನ್ನಾದ್ರೂ ಕರೀತೇನೆ.....’

ಮಂಜುಳ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡದೇ ನೀರು ತಂದು ಜಿಪುಣ ತನ್ನ ನಿಧಿ ಕಾಯುವಂತೆ ಅಜ್ಜಿ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಮಡಿ ಮಾಡಿದಳು.

ಮಾಡಿರಿಸಿದ್ದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಗೋಡೆಯ ಮೊಳೆಗೆ ನೇತುಹಾಕುವುದು ಅವರ ಮನೆಯ ಪದ್ಧತಿ.

ಒಂದು ದಿನ ಚಕ್ಕುಲಿ ಮಾಡಿ ಮೊಳೆಗೆ ತಗುಲಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಕೋಡುಬಳೆ ಮಾಡಿ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರು. ಸೊಸೆ ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅಜ್ಜಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು

‘ ಸುಬ್ಬೇ ಕೊಂಚ ಬಾ’ ಎಂದರು.

ಸುಬ್ಬಿಯ ಹಿಂದೆ ಮಂಜುಳ, ನಾನು, ಉಷಾ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದವು.

‘ ಕೋಡುಬಳೆ ನೇತುಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊಳೆಗೆ ಗೋಮೆ ಇಡ್ತೀಯಾ? ’

‘ ಹಾಗಂದ್ರೆ? ’ ಸುಬ್ಬಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟಳು.

‘ ಅಂದರೆ ಮೊಳೆಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಸವರಿಬಿಡು ನಿನ್ನೆ ಆ ಮೊಳೆಗೆ ಚಕ್ಕುಲಿ ಬುಟ್ಟಿ ತಗುಲಿ ಹಾಕಿತ್ತು. ’

ಚಕ್ಕುಲಿ, ಕೋಡುಬಳೆ ಎರಡೂ ಮುಸುರೆಯೇ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಮುಸುರೆ ಬೆರೆಯಬಾರದು.

ಸುಬ್ಬಿ ವಿಧೇಯಳಂತೆ ಮೊಳೆಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ

‘ ಅಜ್ಜಿ, ಬುಟ್ಟಿ ಗೋಡೆಗೆ ಏಕವಾಗಿತ್ತಲ್ಲಾ, ಗೋಡೇನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಳೆದು ಬಿಡಲೇ? ’ ಎಂದಳು.

ಮಂಜುಳಾ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಗುವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು.

‘ ಹೂ, ಹಾಗೇ ಮಾಡು ನನ್ನ ತಾಯಿ. ’

‘ ಚಕ್ಕುಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಬುಟ್ಟಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದೋ ಹೇಗೆ? ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಗಲವಾಗಿ ಗೋಮೆ..... ’

ಅಜ್ಜಿಗೆ ಅಗ ಅವಳ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

‘ ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಹಾಸ್ಯ ನನ್ನ ಮಡಿ ಅಂದರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಆ ಮಂಜುಳಾ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು..... ’

ಅದೇನಾದರೂ ಇರಲಿ. ನನಗೂ, ಉಷೆಗೂ ಒಂದೊಂದು ಕೋಡು ಬಳೆ ಸಿಕ್ಕಿತು.

‘ ಇಲ್ಲಿ ತಿನ್ನು ಬೇಡಿ. ಚೂರು ಉದುರಬಹುದು. ನಿಮ್ಮನೇಗೆ ಹೋಗಿ ಏನೇನು ಅನಾಚಾರ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ’ ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ನೂರು ಬಾರಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ನವರಾತ್ರಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊಸ ಕಳೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಮೈಸೂರು ಶೃಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ನವ ವಧುವಿನಂತೆ ಮೆರೆಯಿತು. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಿಗೆ ರಜ ಆದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಉತ್ಸಾಹ,

ಸಮಾಧಾನ. ಆದರೆ ಆ ಸಮಾಧಾನ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

‘ಇನ್ನು ರಜ ಕಳೆಯೋವರೆಗೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೇಲೇ ಇರ್ತೀರಿ. ಅಲ್ಲೇ?’

‘ಇಲ್ಲ. ಎಕ್ಸಿಬಿಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಟಾಲ್ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೀನಿ. ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದಕಾಲು ರೂಪಾಯಿ ಸಿಗತ್ತೆ. ಎಕ್ಸಿಬಿಷನ್ ಹದಿನೈದು ದಿನ ನಡೆಯಬಹುದು.....’

ಸುಬ್ಬಿ ಏನೋ ಹೇಳಲು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದಳು. ಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಬೇರೆ ಯಾಗಿದ್ದ ತುಟಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಒಂದಾದವು. ಗಂಟಲಿನ ಚರ್ಮ ಕೆಳಗೆ ಮೇಲಾಡಿಸಿತು.

‘ಓ ಸರಿ.’

ಆಪ್ತ ಹಗಳು, ಸಂಜೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.— ಒಂದು ಸಂಜೆ ವಠಾರದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಎಕ್ಸಿಬಿಷನ್ನಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸುಬ್ಬಿಯನ್ನು ‘ಬಾ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಿಯೂ ಅವರೊಡನೆ ಹೋಗುವ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡಸರು ಯಾರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಗಳಿಗೆ ಬೀಗ ತಗುಲಿಸಿ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ಸುಬ್ಬಿಯ ಕೈಗಿತ್ತು ‘ಮನೆ ಕಡೆ ಜೋಪಾನ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮಂಜುಳಾ ಉಷೆಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ ತಾಯಿ ತಂಗಿಯರೊಡನೆ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಸಿಲ್ಕ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ದೊರೆಕಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಂಜುಳೆಯನ್ನು ತಾಯಿ ಈಗ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಂತ ದುಡಿಮೆಯ ಅನ್ನ ತಿಂದು ಮಂಜುಳಾ ಕೆಂಪು ಕೆಂಪಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಂಜುಳಾ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬೀಗದ ಕೈ ಕೊಟ್ಟು ‘ಪರವಾಗಿಲ್ಲವೇನೇ?’ ಎಂದಳು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ.

ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಿ ನಕ್ಕಳು.

ವಠಾರ, ರಜಾ ದಿನದ ಶಾಲೆಯಂತೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಯಿತು.

ಸುಬ್ಬಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ಮರದ ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಅಡ ತೊಡಗಿದೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿಸುವ ನರಳುವಿಕೆ

ಕೇಳಿಬಂತು. ನಾನು ಆಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಒಳಗೆ ಹೋದೆ. ಸುಬ್ಬಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ ಅಜ್ಜಿ.....ಅಜ್ಜಿ.....ಕರಿ.....ಬೇಗ. ’

ನಾನು ಹೋಗಿ ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಸುಬ್ಬಿಯ ನರಳಾಟ ಕೇಳಿದ್ದ ಅಜ್ಜಿ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಅಜ್ಜಿ ಹುಬ್ಬುಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ‘ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ? ’ ಎಂದರು.

‘ ಇ.....ಲ್ಲ..... ’

‘ ಮಂಜುಳಾನಾದ್ರೂ ನಿಲ್ಲಿಸೋಬೇಕಿತ್ತು. ದಿನ ತುಂಬಿದೇಂತ ತಿಳಿದು..... ’

‘ ಅವಳು ಮೂರು ದಿನದಿಂದ ಇವತ್ತಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಎದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಹೇಗೆ.....ಓಹ್.....ಅಮ್ಮ..... ’

ಅಜ್ಜಿಯ ಬಚ್ಚು ಬಾಯಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಗಿತುಕೊಂಡಿತು. ಸೆರಗನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಅಜ್ಜಿ ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರು.

‘ ಬೇಡಾಜ್ಜಿ. ಋಷಿಪಂಚಮಿ.....ವೈಲಿಗೆ..... ’

ಅಜ್ಜಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಯಾವ ಮಾತೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ.

‘ ಬೇಡಾ ಅಜ್ಜಿ. ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆಯಿರಿ. ಮಡಿ.... ಋಷಿ ಪಂಚಮಿ.....ವೈಲಿಗೆ..... ’

ನೆಲದಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಿಯ ಬಳನಿತು ಅಜ್ಜಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು. ಹೆಡೆಯಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದ ನಾಗನ, ಬಳ್ಳಿ ದೇಹದಂತೆ ಸುಬ್ಬಿಯ ದೇಹ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿ, ವಕ್ರವಾಗಿ, ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ನೀಳ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಜ್ಜಿ ಹರಕಲು ಚಾಪೆಯೊಂದನ್ನು ಹಾಸಿದರು.

ಮರುಕ್ಷಣ ಎಳೆಯಕಂದನ ಆಕ್ರಂದನವೊಂದು ವಠಾರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು. ಅಜ್ಜಿ ಮಗುವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

‘ ಸುಬ್ಬೀ, ಮುತ್ತಿನಂಥಾ ಮಗ ’ ಎಂದರು.

ನನ್ನಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬಚ್ಚುಬಾಯಿಂದ ನಗುತ್ತಾ ‘ ನಿನಗೊಬ್ಬ